

Ocak 2020, Ürün No: HÜ-07

Dünya Tavuk Yumurtası Verileri (bin ton)

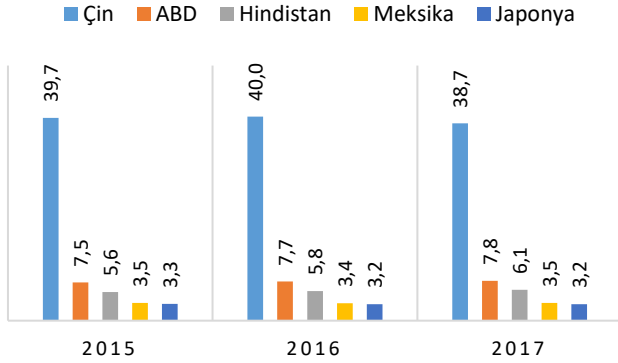
	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim ³ (%)
Üretim ¹	68.691	70.114	76.679	78.968	80.089	1,4
Tüketim ²	68.641	70.096	76.590	78.985	80.047	1,3
İthalat	1.926	2.070	1.984	2.041	2.137	4,7
İhracat	1.976	2.088	2.073	2.024	2.179	7,7

Kaynak: 1/FAO, GTİP 040711,040721 (Erişim Tarihi: 13.01.2020), 2/TEPGE Hesaplamaları
3/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

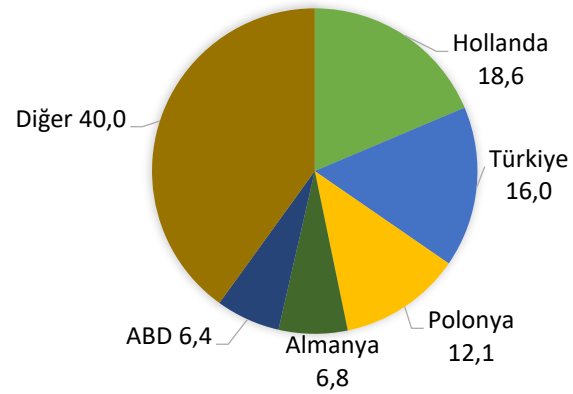
Dünya tavuk yumurtası üretimi 2017 yılında bir önceki yıla göre %1,4 oranında artarak; 80 milyon tona ulaşmıştır. Bu üretimin %38,7'sini tek başına gerçekleştiren Çin dünyanın en büyük yumurta üreticisi konumundadır. Aynı yıl tavuk yumurtasının %7,8'i ABD, %6,1'i Hindistan, %3,5'i Meksika ve %3,2'si Japonya tarafından üretilmiştir. Türkiye ise %1,5'lik pay ile dünya tavuk yumurtası üretiminde 9. sırada yer almıştır. 2017 yılında tavuk yumurtası üretimi bir önceki yıla göre; Çin'de %2,0 azalırken, ABD'de %3,5 ve Hindistan'da %6,3 oranında artmıştır. İlk 10 üretici arasında en büyük artışın ise %11,6 ile Brezilya'da ve %6,5 ile

Türkiye'de olduğu görülmüştür. Dünya tavuk yumurtası ihracatı 2017 yılında, bir önceki yıla göre %7,7 oranında artarak, 2,2 milyon tona ulaşmıştır. İhracatta lider konumda olan Hollanda toplam dünya ihracatının %18,6'sını gerçekleştirirken, Türkiye %16,0 ile 2. sırada yer almıştır. 2017 yılının dünya tavuk yumurtası ihracat değeri bir önceki yıla göre %12,5 oranında artarak, 3,5 milyar dolara yükselmiştir. 2017 yılında kişi başı yumurta tüketimi Japonya'da 333 adet, Rusya'da 305 adet olup, Almanya ve Fransa'nın yumurta tüketim rakamları kişi başına yumurta tüketimi 214 adet olan Türkiye ile oldukça yakındır.

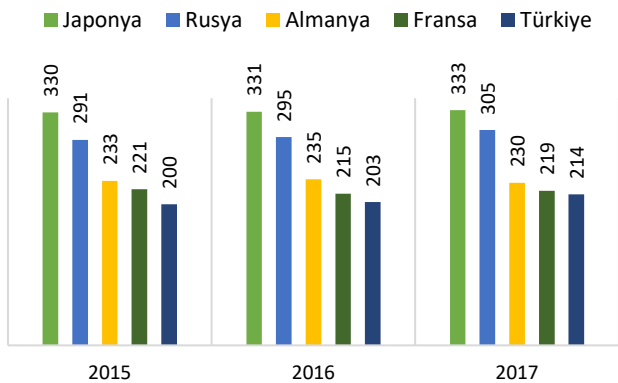
Tavuk yumurtası üretiminde önemli ülkeler (%)

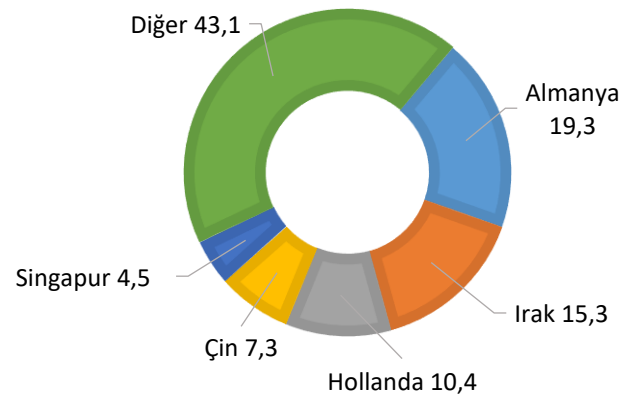
Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracatı (2017, %)

Tavuk yumurtası tüketiminde önemli ülkeler (adet)

Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalatı (2017, %)

Türkiye 2018 yılında 1,2 milyon ton tavuk yumurtası üretimi ve 361 bin ton tavuk yumurtası ihracatı ile maksimum seviyesine ulaşmıştır. 2018 yılı üretim miktarı bir önceki yıla göre %1,9 oranında artarken, ihracat miktarı %3,6 oranında artmıştır. Dünya tavuk yumurtası ihracatında en büyük 2. ülke olan Türkiye'nin damızlık materyal ve yem hammaddeleri bakımından bu sektörün dışa bağımlı durumda olduğu söylenebilir. 2019 yılına gelindiğinde ihracatta %80 paya sahip olan Irak'ın Mayıs ayında yerli yumurta üretimini korumak için yumurta ithalatına yasak

getirmesiyle Türkiye ihracatı büyük ölçüde etkilenmiştir (3). Her ne kadar Irak ile yaşanan kayıplar Suriye ve Kuveyt gibi ülkelere yapılan ihracat ile telafi edilmeye çalışılsa da ihracatta yaşanan düşüşün önüne geçilememiştir. Alternatif pazar bulmada yaşanan zorluklar nedeniyle arz fazlası oluşmuş ve bu ihraç edilemeyen yumurtalar iç pazarda satılmaya çalışılmıştır. Bu durumun sonucunda oluşan arz fazlalığı yumurta fiyatlarının düşmesine neden olmuştur.

Türkiye Tavuk Yumurtası Verileri (ton)

	2015	2016	2017	2018	2019 ⁴	Değişim ¹ (%)
Üretim	1.045.469	1.131.100	1.205.075	1.227.732	1.134.317	1,9
Tüketim ³	829.305	843.607	858.581	869.748	885.424	1,3
İthalat ²	1.770	1.861	1.714	2.865	1.890	67,2
İhracat ²	217.934	289.354	348.208	360.849	250.783	3,6

Kaynak: TÜİK (Ocak 2020) 1/2017-2018 değişimi göstermektedir. 2/040711, 040721 GTİP alınmıştır. 3/TEPGE hesaplamasıdır. 4/11 aylık veridir.

Tavuk yumurtası üretimi;

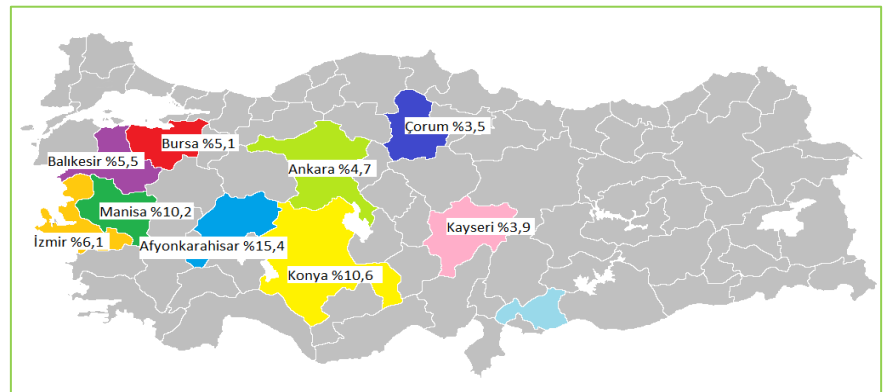
Türkiye'de 2018 yılında 354 milyon adede ulaşan tavuk sayısı, kümes hayvanlarının %98,4'ünü oluşturmaktadır. Kümes hayvanlarının %34,5'ini oluşturan yumurta tavuğu varlığı bir önceki yıla göre %2,1 oranında artarak 124 milyon adede ulaşmıştır.

Türkiye'de tavuk yumurtası üretimi 2018 yılında tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Türkiye tavuk yumurtası üretimi 2018 yılında bir önceki yıla göre %1,9 oranında artarak 1,2 milyon tona (19,6 milyar adede) ulaşmıştır. Yumurtacı tavuk civcivi üretimi ise bir önceki yıla göre %2,3 oranında artarak 2018 yılında 70,3 milyon adet olarak gerçekleşmiştir.

2019 yılı Ocak-Kasım (11 aylık) dönemi tavuk yumurtası üretim miktarı yaklaşık 1,1 milyon ton (18,1 milyar adet) olup; 2018 yılı aynı dönem üretim miktarından %1,3 daha fazladır.

Mevcut veriler 2019 yılında Türkiye yumurta üretiminde en yüksek seviyesine ulaşacağını işaret etmektedir.

Tavuk yumurtası sayısı bakımından bölgesel dağılım incelendiğinde; 2018 yılında Ege Bölgesi ve Batı Anadolu Bölgesi'nin %52'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Ege Bölgesi %35,7 ile lider konumdayken, Batı Anadolu Bölgesi %16,2, Doğu Marmara Bölgesi %11,6 ve Orta Anadolu Bölgesi %7,6 paya sahiptir. 2018 yılında yumurta tavuğu sayısının %36,2'si 3 ilde toplanmıştır. Afyonkarahisar %15,4 pay ile en çok yumurta tavuğu bulunan il olmakla birlikte Konya (%10,6), Manisa (%10,2), İzmir (%6,1) ve Balıkesir (%5,5) diğer önemli illerdir.

Türkiye'de Tavuk Yumurtası Destekleme Politikaları

2018 yılı Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı'na göre ihracat iadesi yardımları; yumurta için 40TL/1000 adet olarak belirlenmiştir (4). İPARD kapsamında, mevcut yumurta üreticilerine kapasitelerini arttırmamak şartıyla tesis ve ekipmanlarını yenileme ile tesislerini yerleşim yerlerinden uzak bir alana taşımaları için %40-60 hibe verilmektedir. 14.03.2019 Tarihli ve 30714 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu 8468 sayılı kararı ile etlik tavuk kümesi, yumurtacı tavuk kümesi, damızlık kümesi ve kuluçkahane işletmeleri sanayi grubu kapsamına alınmış ve indirimli elektrikten faydalanması sağlanmıştır. Ayrıca 02.01.2020 Tarihli ve 30996 (mükerrer sayılı) Resmi Gazete'de yayınlanan karar ile tavuk yumurtasının toptan tesliminde yüzde 8 olarak uygulanan KDV oranı yüzde 1'e indirilmiştir.

Tavuk yumurtası ihracatı; Kanatlı sektöründe ihracatçı konumda olan Türkiye'nin 2018 yılında yapmış olduğu 361 bin tonluk yumurta ihracatının neredeyse tamamını tavuk yumurtası oluşturmuştur. Bu ihracat miktarı ile Türkiye 2018 yılında rekor seviyesine ulaşmıştır. 2018 yılında bir önceki yıla göre %3,6 oranında artan tavuk yumurtası ihracatı ile Türkiye 2. en büyük ihracatçı ülkedir.

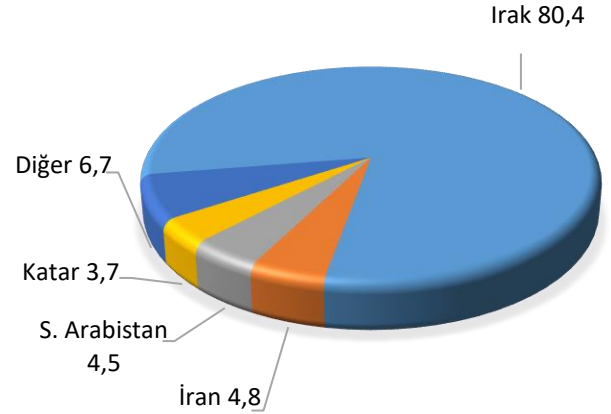
2018 yılında gerçekleştirilen tavuk yumurtası ihracatının %80,4'ü Irak' a yapılmıştır. İran (%4,8), Suudi Arabistan (%4,5), ve Katar (%3,7) 2018 yılı tavuk yumurtası ihracatında pay sahibi olan diğer önemli ülkelerdir.

2018 yılı tavuk yumurtası ihracatında en büyük artışın başta İran olmak üzere, Suudi Arabistan, Kuveyt, Afganistan ve Katar'da olduğu görülmektedir. Bir önceki yıla göre 16 bin ton artış ile İran'ın payınının 17 katına ve 14 bin ton artış gösteren Suudi Arabistan'ın 9 katına çıktığı görülmüştür. İhracatta en büyük paya sahip olan Irak'a yapılan ihracat bir önceki yıla göre %6,3 azalırken Suriye ihracatı %58,6 oranında azalmıştır.

Türkiye'de 2019 yılı Ocak-Kasım (11 aylık) dönemi tavuk yumurtası ihracat miktarı yaklaşık 251 bin tona yaklaşmış olup; 2018 yılı aynı dönem ihracat miktarından %24,1 daha azdır. 2019 yılı Kasım ayı tavuk yumurtası ihracatının bir önceki yılın aynı ayına göre %21,4 daha düşük olduğu görülmüştür. Bu dönemde en büyük azalışın 154 bin ton (%58,0) ile Irak'ta olduğu görülmektedir. Irak hükümetinin ülkeye yumurta ithal edilmesini yasaklaması bu düşüşün en önemli sebebidir. 2018 yılında önemli ihracat artışları gösteren İran (%83,2) ve Suudi Arabistan (%71,8) 2019 yılı 11 aylık dönemde en büyük azalışı gösteren ülkeler olmuştur.

2019 yılında Irak ile yaşanan büyük ihracat kaybının Suriye ve Kuveyt'e yapılan ihracat ile kısmen telafi edilmiştir. 2019 yılı Ocak-Kasım döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre Kuveyt ihracatı 49 katına, Suriye ihracatı ise 36 katına çıkmış olup, bu iki ülkeye yapılan ihracat yaklaşık 81 bin ton artmıştır. Ayrıca aynı dönemde BAE (%90,4) ve Katar'da (%83,9) yaşanan artışların önemli olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin tavuk yumurtası ihracatında önemli ülkeler (2018, %)

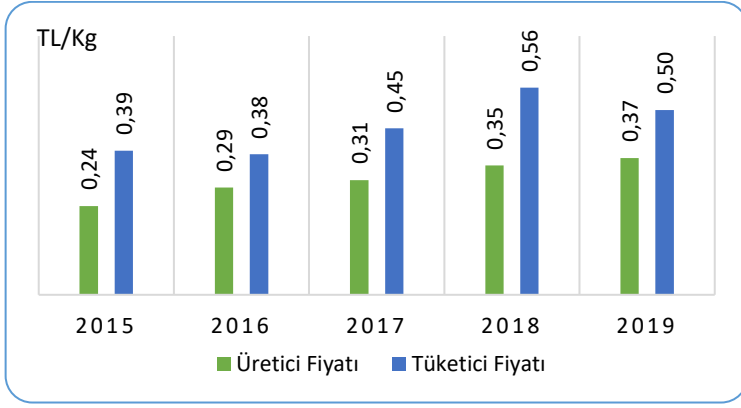

Türkiye tavuk yumurtası ihracat değeri 2018 yılında 430 milyon dolar ile rekor seviyesine ulaşmış olup, bir önceki yıla göre %14,5 oranında artmıştır. 2019 yılı Ocak-Kasım dönemine ait ihracat değeri 271 milyon dolar olup, bir önceki yılın aynı döneminin %31,2 altındadır.

Tavuk yumurtası ithalatı; Tavuk yumurtasında ihracatçı olan Türkiye damızlık materyal bakımından dışa bağımlıdır. Bu doğrultuda tavuk yumurtası üretiminin dolayısıyla damızlık materyale olan ihtiyacın artmasıyla 2018 yılı damızlık/kuluçkalık yumurta ithalatı bir önceki yıla göre %10,2 artmıştır. Böylece damızlık/kuluçkalık yumurta ithalatı 1.772 tona ulaşmıştır. Bu yumurtaların %80,8'i İngiltere'den ve %12,7'si ABD'den temin edilmiştir. TÜİK verilerine göre bir miktar taze yumurta ithalatı yapıldığı görülse de bu durum karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar gibi sebeplerle ihracattan geri dönen yumurtalardır. 2019 yılı Ocak-Kasım döneminde 1.786 ton damızlık/kuluçkalık yumurta ithal edilmiş olup, 2018 yılının aynı dönemine göre %15,8 daha fazladır.

Yem Hammaddeleri

Türkiye'de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %68 oran ile yem gideri oluşturmaktadır (1). 2018 yılında kullanılan kanatlı yemi miktarı bir önceki yıla göre %10 artarak 9,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (2). Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Mısır üretimi 2018 yılında bir önceki yıla göre %3,7 oranında azalarak 5,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılı mısır ithalatı %3,3 artarak 2,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında mısırın %55,5'i Rusya'dan ve %28,5'i ise Ukrayna'dan ithal edilmiştir. Soya fasulyesi üretim miktarı 2018 yılında bir önceki yıla göre aynı kalarak 140 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,7 milyon ton olup, bir önceki yıla göre %13,6 artış göstermiştir. Soya fasulyesinin %48,7'si Brezilya'dan ve %28,1'i Ukrayna'dan ithal edilmiştir.

Kaynak: TÜİK

2018 yılında tavuk yumurtası üretici fiyatı bir önceki yıla göre %12,9, tüketici fiyatı ise %24,4 oranında artış göstermiştir.

2019 yılında tavuk yumurtası üretici fiyatı %5,7 artarken, tüketici fiyatı %10,7 oranında azalmıştır. Yumurta tüketici fiyatının azalmasında Irak'ın yumurta ithalatına yasak getirmesiyle meydana gelen arz fazlalığının büyük etkisi bulunmaktadır. İhracat sıkıntıları nedeniyle ihraç edilemeyen yumurtalar fiyat düşürülerek iç piyasada satılmaya çalışılmıştır.

Tavuk Yumurtası Girdi Pariteleri

2018 yılında tavuk yumurtası girdi paritelerinde bir önceki yıla göre, belirli oranlarda azalış söz konusudur. Bu azalış; döviz kuru artışına bağlı olarak girdilerin en büyük bölümünü oluşturan yem hammadde fiyatlarının yükselmesinden kaynaklanmaktadır. 2019 yılında ise tavuk yumurtası/soya paritesi artarken, diğer paritelerin azalmaya devam ettiği görülmektedir. Soya fiyatının bir önceki yıla göre artışının mısır ve yumurta yemine göre düşük olması parite artışını açıklamaktadır. Üretici fiyatlarındaki sınırlı artışa karşın mısır (%23,2) ve yumurtacı yem (%11,7) fiyatındaki artış parite düşüşüne neden olmuştur.

	2015	2016	2017	2018	2019
Tavuk yumurtası (TL/kg) ^{1,2}	3,84	4,64	4,96	5,60	5,92
Yumurtacı yemi (TL/kg)	1,04	1,07	1,22	1,54	1,72
Full Fat Soya (TL/kg)	1,34	1,39	1,61	2,32	2,38
Mısır (TL/kg)	0,71	0,73	0,84	0,95	1,17
1 kg tavuk yumurtası ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk yumurtası/ Yumurtacı Yemi	3,69	4,34	4,07	3,64	3,44
Tavuk Yumurtası/ Soya	2,87	3,34	3,08	2,41	2,49
Tavuk yumurtası/ Mısır	5,41	6,36	5,90	5,89	5,06

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR ¹/TÜİK

²/ 1 kg yumurta 16 adet olarak dönüşüm yapılmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya yumurta arz ve kullanımı 2018 yılında en yüksek seviyesine ulaşmış olup, 2019 yılında da nüfus artışı ve artan bireysel tüketim nedeniyle artmaya devam etmesi beklenmektedir.

Türkiye'de yumurta sektörünün yıllar itibarıyla büyüdüğü ve 2018 yılında en iyi seviyesine ulaştığı görülmektedir. Ancak dış talebin azalmasıyla 2019 yılının bir önceki yılın gerisinde tamamlaması beklenmektedir. İhracatta %80 oranında Irak pazarına bağımlı olan Türkiye yumurta sektörünün, 2019 yılında Irak'ın uyguladığı ithalat yasağı nedeniyle bu ülkeye olan ihracatı yaklaşık olarak yarıya (%58) düşmüştür. 2019 yılında Irak'ın yarattığı bu ihracat açığı Suriye ve Kuveyt gibi ülkelere yapılan büyük

miktarlardaki ihracatla ile kapatılmaya çalışılmıştır. Sektörün dış ticarete yaşadığı bu olumsuz durum iç piyasada fiyatların düşmesine neden olmuştur. Sektörün içinde bulunduğu bu durumun birazda olsa telafi edilmesine yönelik mevcut destek ve hibelere ek olarak 2019 yılında KDV ve elektrik tarifelerinde indirim yapılmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

1/ Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkları Birliği Derneği. www.besd-bir.org

2/ Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, www.yem.org.tr

3/USDA Turkey Poultry and Products Annual Report 2019

4/AKİB ve İİB/ www.akib.org.tr, www.iib.org.tr

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zehra ÇİÇEKİL, zehra.cicekil@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/2986